

□ Jan Wagemakers

Conventies en vernieuwing

'Conventie – een soort herinnering – is het grootste beletsel om te genieten van leven en kunst.' Dit citaat van Piet Mondriaan is aangebracht in de hal van het station in Eindhoven in gele neonverlichting. Een zin met een oproep waaraan ik vaak moet denken als ik nadenk over het bestaande en het openstaan voor het nieuwe en onverwachte.

Wat heeft dit nu met examens te maken?

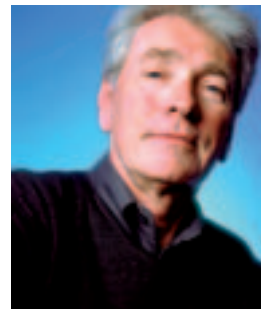
Als je kijkt naar wat er in de tweede fase van het voortgezet onderwijs gebeurt met de examens, zijn dat goede dingen op zich. Er ontstaat door de globalisering, door de toenemende ruimte voor vakken, door de nadruk op mogelijkheden met de computer en flexibilisering een beeld dat het examineren in zijn nieuwe vorm weer een tijd meekan. Het onlangs gehouden congres over 'ruimte en regels' maakte dat alleen al in zijn titel duidelijk. Door de invoering van de profielstructuur in de bovenbouw havo/vwo zijn de programma's 'veel meer herkenbaar geworden' melden het tweedefase-adviespunt en de inspectie. Het keuzeproces is bewuster bij leerlingen en ze veranderen zelden van profiel.

Maar ook wordt erop gewezen dat de profielen tot dusver een beperkte inhoudelijke samenhang hebben gebracht. Op hoofdlijnen hebben de docenten de nieuwe examenprogramma's soepel ontvangen en is er door de geboden ruimte meer nadruk gelegd op meer gevarieerde werkvormen. Op dit moment wordt hard gewerkt aan vernieuwing van vijf exacte vakken en het vak economie in de bovenbouw havo/vwo. Er wordt, zo staat op papier, gewerkt aan het creëren van meer samenhang, onder andere door een benadering van de leerstof in concepten en contexten. Helaas wordt de veronderstelde samenhang niet voldoende 'afgedwongen' door de centrale examens en de daaraan gekoppelde schoolexamens. Die bestaan nog steeds per vak, zonder verbinding met andere vakken. Examenopdrachten zijn rijker aan contexten maar die staan zelden of

nooit in verband met andere vakken. We gaan rustig door met het afvragen van afzonderlijke vakken en tuigen de hele reeks weer vrolijk op. Nu weten wij dat we voor het leven studeren en niet voor de examens. Helaas breekt dat geweldige inzicht op latere leeftijd door. Of het is zichtbaar op heel jonge leeftijd, wanneer alle vragen nog voortkomen uit een natuurlijke drang tot weten en onderzoeken. Helaas leren we dat af als we naar school gaan en kost het heel veel moeite die houding weer terug te brengen. En naar mijn eerlijke overtuiging bevestigen we dat nadrukkelijk door vooral in aparte vakken te blijven examineren en de verbanden niet aan te brengen in de examenstructuur, ook al onderschrijven we de stelling dat er niet alleen voor toetsen en examens wordt gestudeerd.

De oplossing?

Laten we eindelijk eens gaan onderzoeken of het mogelijk is profiel-examens te maken, dat wil zeggen: examens die betrekking hebben op een samenhangend cluster van vakken. Dit geldt zowel voor de schoolexamens als de centrale examens. Laten we eens vrij van conventies trachten door enkele dagen leerlingen te confronteren met vraagstukken hun vaardigheid en kennis van hun profiel in samenhang te laten zien. Met al die toegenomen ruimte en technische mogelijkheden moet dat toch kunnen! Het is praktisch voor scholen, en vooral voor leerlingen.

Drs. J. Wagemakers was lid van het Procesmanagement Tweede Fase en participeert in het overleg van het Platform Eindexamens Voortgezet Onderwijs.